

ЛАКУНАРНІСТЬ У ГУМОРИ: ЧОМУ ЖАРТ МОЖЕ СПРИЙМАТИСЯ ПО-РІЗНОМУ

Черненко Єлизавета

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Abstract

The article deals with the main causes of different perceptions of humor, in particular about such a phenomenon as lacunarity at different levels. The author gives a precise definition of such concept as "lacuna" and reveals the phenomenology of the concept of "humor" through the prism of different cultures. Comparing English and German humor is interesting in terms of practical presentation of the material.

Key words: humor, joke, lacuna, universal humor.

Кажуть, що розуміти жарти чужою мовою – це найвище досягнення в вивченні цієї мови, оскільки для цього її слід розглядати у нерозривній єдності зі світом і культурою носіїв цієї мови, їхнім способом життя, національним характером, менталітетом, традиціями, звичаями, моральними установками, системою цінностей тощо.

Відомо, що одного разу президент США Рональд Рейган приїхав до Японії з офіційним візитом, і там його попросили прочитати лекцію. За спогадами сучасників, Рейган мав неабияке почуття гумору. Під час свого виступу він, як завжди, пожартував. Перекладач переклав жарт японською мовою – й аудиторія буквально вибухнула від реготу. Після лекції Рейган вирішив особисто подякувати перекладачеві й запитати, як йому вдалося так точно передати японцям американський гумор. Але перекладач пояснив, ніби жарт він не перекладав, а просто сказав аудиторії, що спікер пожартував. Чому ж тоді сміялися японці? Що ж, не варто забувати про те, що Японія має відмінну від інших країн, особливу культуру, а сміялися вони з увічливості, щоб виказати свою прихильність і повагу співрозмовникові. Важливо пам'ятати, що гумор має свою національну й етнокультурну специфіку, тому те, що смішно в США, може бути зовсім не смішно в інших країнах, і навпаки [2].

Діалог культур часто ускладнюється через наявність понять, які є відсутніми в одній мові, але активно функціонують в іншій, так званих лакун.

Лакуна (лат. *lacuna* – заглиблення, яма, пробіл) – слово чи вислів, що не має прямого відповідника в іншій мові. Значення такої одиниці в порівнювальній мові може бути передане описово, наприклад, українська доба передається англійською мовою тільки словосполученням *twenty-four hours* (буквально двадцять чотири години) [3].

Однак, існує також гумор, який не прив'язаний до однієї культури, адже не випадково ситками можуть сприйматися однаково добре представниками різних культур. Секс, спорт, політика, людські вади характеру (особливо дурість), недоліки сучасного суспільства, життєві ситуації – це щось універсальне, що може об'єднувати людей, бути зрозумілим всюди й усіма мовами.

Крім того, навіть в межах одного лінгвокультурного простору не завжди можливо впевнено передбачити сміхову реакцію реципієнта. Тому щоб адаптувати свій гумор до відповідної групи одержувачів, слід зважати на вікові (Пол Макгі (Mcghee), наприклад, розробив модель розвитку дитячого гумору) та гендерні (за результатами багатьох досліджень, жінки та чоловіки один жарт можуть зрозуміти по-різному) та когнітивні відмінності в сприйманні гумору [4, с. 18-22].

Саме ж існування лакун не можна вважати лінгвістичною «вадою», оскільки мова – живий організм, який постійно розвивається. Навпаки, лакунарність є ознакою динамізму і функціонування мови: деякі реалії під дією як зовнішніх, так і внутрішніх чинників зникають із нашого життя, а разом із ними зникають і слова, які їх називали, а натомість з'являються нові. «Йти в ногу» з таким мовним динамізмом можуть лише носії цієї мови, а представники іншої лінгвокультури зіштовхнуться із нерозумінням певних мовних універсалій – лексичними лакунами [1].

Англійський гумор традиційно вважають найкращим, а німецький чомусь здебільшого недооцінюють. Насправді, стереотипні уявлення про те, що у

німців, на відміну від англійців, немає почуття гумору, далекі від реальності. На думку багатьох німців, головною причиною цього є особливості німецької мови. Професорка лінгвістики німецької мови з Ноттінгемського університету Ніколь Маклелланд пояснює, що в англійській мові гумор зазвичай базується на двозначності слів або на своєрідній будові речення, що створює додатковий сенс. Однак в німецькій мові все інакше. Іменники мають чотири відмінки та три роди, дієслова також мають багато різних форм. Точне значення речення залежить від правильного вживання роду й відмінка, що зрештою впливає на те, яким чином німці жартують. Однак німецька мова має одну особливість, якої немає, наприклад, в англійській. Німецька мова – одна з небагатьох, в якій з кількох слів або цілого сполучення можна створити одне слово, як-от Schadenfreude "зловтіха", в якому об'єднані Schaden (шкода) і Freude (радість). Але, на жаль, такі іменники часто неможливо безпосередньо перекласти іншими мовами, тому жарти, де вживаються такі слова, просто не зрозуміють ті, хто не володіє німецькою. Коли весь жарт вимовляється німецькою, гра слів створює комічний ефект. Але англійською чи іншими мовами він незрозумілий. Крім того, коли ви намагаєтеся дослівно перекласти німецький жарт, комічний ефект втрачається. Ну а коли ви починаєте пояснювати жарт, це вже зовсім не смішно [5].

Література

1. Заремська І. М. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО [Електронний ресурс] / І. М. Заремська. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/fil/12dec2016/31.pdf>.
2. Лисицына Н. И смех, и грех! Комический эффект и способы его создания в текстах теле-радиожурналистов [Електронний ресурс] / Н. Лисицына, Д. Морозов // 3200 – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.teacher.msu.ru/pub/3200>.
3. Ніколаєва Т. Д. Семантичні лакуни в англійській та українській мовах [Електронний ресурс] / Т. Д. Ніколаєва – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/5_NT5B_2007/Philologia/20376.doc.htm.
4. Sinner C. Humor: Eine nachhaltige Methode in sozialpädagogischen Interventionen / Carmen Sinner. – Beringen/Mersch, 2014. – 85 с.

5. McPherson A. Why people think Germans aren't funny [Электронный ресурс] / Amy McPherson. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/travel/story/20170802-why-people-think-germans-arent-funny>.